

ערבים וקרייניות טלוויזיה שיש להן הבעות פנים אמיתיות

הפיל והשאלה הערבית

כמו כל ישראלי הגון בחו"ל, עמדתו בחנות של מארקס אנד ספנסר ברחוב אוספורד בלונדון, ובחזרתו לי סוודר, לפתע קלטו אוזני דיבור ערבי. פניתי אל מקור הקול וראיתי זוג בגיל העמידה, גבר שהחשיעור כבן 55 ואשה כבת 59. שניהם היו לבושים בצורה שיגרתית, ולא משכו תשומת-לב. הם דיברו ביניהם ערבית במיבטא מצרי.

האשה הבחינה בסקרנותי. "אתה בודאי תמה איו שפה אנחנו מדברים!" אמרה באנגלית טובה. "אני יודע שאתם מדברים ערבית", עניתי. "אתה יודע ערבית?" שאלה בעניין. "שווייט-שווייט", עניתי בערבית עממית. פני השניים זהרו. "מניין?" שאלו ביחד. "אני מן הצד השני", אמרתי. "אני ישראלי".

פיליפיים מאיימים זה על זה בתקופת ההמלטה. בדרך בין החיות ובני-האדם!

המתנתי בסקרנות להמשך השיחה. האם יפנו לי גב? האם יתרחקו במבוכה? תגובתם הדלימה אותי. שניהם תפסו את ידי, והחלו מנענעים אותה בהתלהבות. עמדנו שני גברים ואשה, בלב ההמון האנגלי שמסביב לדוכן-המכירה של מכירת-סוף-העונה. אדם מן הצד יכול היה לחשוב אותנו לאחים שמצאו זה את זה בארץ נוצרייה אחרי פרידה ארוכה. "כמה חבל שאין שלום בינינו!" אמר הגבר. "כמה זמן אפשר להילחם?" "אה, אילו היה שלום", אמרה האשה. "בשביל מה אתם צריכים את כל השטחים האלה שכבשתם?" אמר הגבר. "האם שלום זה לא יותר טוב?"

"תגיד לראשי-הממשלה שלך, מר ארון, שיעשה שלום", אמרה האשה.

"אני תמיד אהבתי ישראלים", אמר הגבר. "בי אוניברסיטה היו לי הרבה ידידים ישראלים. למדתי רוקחות". (כוונתו היתה, כמובן ליהודים. בצרפתית קוראים ליהודים "ישראלים", ובמישפחות מצריות רבות מן העילית התברתית, לפני דור, היתה שפת-האם צרפתית.)

"היו לי הרבה תלמידות יהודיות בבית-הספר", אמרה האשה.

"את מורה?" שאלתי.

"לא לא, זה היה כאשר גם אני הייתי תלמידה", אמרה.

"ערבים ויהודים חיו תמיד ביחד בשלום", אמר הגבר.

"סאדאת רוצה לעשות שלום. למה אתם לא עוורים לו?" אמרה האשה.

"בכל הסיכסוך הזה אשמות המעצמות הגדולות", אמר הגבר.

"כן, כשביל מה אנחנו צריכים אותם? אנני לים, אמריקאים, רוסים. אנחנו צריכים לעשות

שלום בינינו לבין עצמנו, וזה לתת שינצלו אותנו", אמרה האשה.

"נוכל להסתדר בינינו בלי בעיות", אמר הגבר. "תגיד למר אלון", הוסיפה האשה. "נפרדנו תוך הרבה לחיצות-ידים וטפיחות שכם."

המחדל הערבי

פעתי לדונדון למען פגישות חשובות יותר עם אישים ערביים חשובים יותר. על אלה איני יכול לדווח כאן, מפני שנתתי מילת-כבוד שלא לפרסמן. הקורא המבחין בוודאי ישים לב לפרי הפגישות האלה בגליונות הבאים. גם ללא ציון מקור.

אולם נדמה לי שדווקא הפגישות הקטנות מלמדות, לפעמים, יותר מן הפגישות הגדולות. בפגישות הגדולות נאמר שהמצרים שואפים לשלום בלב שלם, שעובר עליהם גל גדול של בדלנות מצרית (מעין "הורה לארץ הפרעונים"), וכי היו פורשים ברצון מן הסיכסוך הישראלי-ערבי אילו יכלו לעשות זאת בכבוד, מבלי לבגוד בסורים ובפלסטינים.

זה נאמר בשיחות עם מדינאים ומומחים זרים. אבל דווקא פגישה קמנה עם רוקח כי חנות כליבו יכולה לשכנע יותר, מפני שהיא כליכך בתתיאמצעות.

מול אותו כליבו יש חנות שבה מוכרים עיתונים מארצות שונות. ראיתי בה כמה עיתונים ערביים. קראתי את הכותרות, כאשר פנה אלי בחור צעיר, בעל חוות ערבית מובהקת, ושאל באנגלית: "אתה קורא ערבית?"

"רק קצת", הודיתי. "למדתי קצת ערבית. אני ישראלי. מניין אתה?"

שוב אותו רגעיקט של המתנה מתוחה. ושוב אותה תגובה של שימחה ספוטאנית.

"אני מצרי", אמר.

באותו רגע נתקל מבטי בספר שהיה מוצג לנגד עיני. היה זה תרגום ערבי של "המחדל", סיפורם של אלי תבור ועמיתיו על מלחמת יום-הכיפורים. זוהי מהדורה שפורסמה בבירות על-ידי החכון לעיונים פלסטניים של אש"ף. מוסד רציני ביותר לחקר ענייני ישראל. בראש המעטפה מתנוססת המילה "המחדל" בעברית, ומתחתיה המילה הערבית — "אל-אהמאל" (שפירושה המילולי: "ההזנחה". בכל השפות היתה בעייה איך לתרגם את המילה העברית) כמו במהדור רה המקורית, מופיעה על המעטפה תמונה גדולה של גולדה מאיר.

"אה, זהו ספר מעניין!" הפלטתי. "קראת אותו?"

"לא", תרדה המצרי.

"אם כן, יש לך עכשיו הודמנות", עורדתי אותו. "קנה אותו!"

המצרי נבוכ קימעה. חיפש תירוץ להתחמק מן הקנייה. לא היה לו חשק בולט להוציא כסף.

הוא מתח את צווארון, התכווץ מקרוב בספר, ולבסוף פנה אחורה בתרועת-שימחה: "הה! זהו ספר פלסטני! אני לא קונה ספרים של פלסטנים!"

קנדי ומרילין מונרו

ברומא, עשה כרומאים. בלונדון, לך לתיאטרון. הצגה אחת הקרבתי על מיזבח השלום הישראלי-פלסטני. היה לי כרטיס למחזה שרציני מאד לראותו, אך פגישה מסוימת העסיקה אותי ערב שלם, וכך החמצתי את המחזה הגברת של סארק.

סארק הוא אי בריטי קטן מול חוף צרפת. שלטה בו ביד חזקה אשה מן הדור הישן, פיארדולית אנגלית קשוחת-עורף, שמתה לא מכבר. בימי המלחמה נכבש האי. יחד עם האיים הסמוכים, על-ידי הגרמנים. המחזה מתאר את העימות בין הגברת הזקנה ובין קצין הסיס הבכיר, שהתפתח מאיבה קיצונית בהתחלה עד לידידות הדוקה בסוף. הגרמני עורר לידידיו הבריטיים, ומשלם בסוף בחייו. חוששני שמחזה זה לא יגיע לארץ.

ראיתי כמה מחזות משעשעים ומלוטשים, אך המחזה שהרשים אותי ביותר לא הוצג בתיאטרון מפואר. אלא בבית-מרוח קטן ברובע אילינגטון, במועדון-תיאטרון בשם קינגס הד ("ראש המלך").

נכנסים למסבאה, תופסים שולחן ומתחילים לאכול ארוחה בריטית סטנדרטית. עם הרבה בירה או יין. במינת חחדר — באר ועוד כמה כסאות ושולחנות. בתום הארוחה פונים הכל לעבר פינת זו — ומתחילת

ההצגה ילדיו של קנדי.

מאחורי דוכן הבאר עומד הבארמן, ומנקה כוסות. ליד שולחן יושבת אשה מרופטת בשם ואנדה, ומספרת על היום המזועזע ביותר בחייה, היום בו נרצח ג'ון קנדי — הידיעה הראשונה, התדהמה, הזעזוע. "כולם אהבו אותה. כל העולם אהב אותה..." הפסקה קטנה. "וגם אותה, כמובן".

המחזה כולו מורכב ממונולוגים של חמישה טיפוסים, המדברים לפי התור — והמייצגים גים את חמש הנימות של שנות ה'60'.

ואנדה, פקידה בעיתון המבקשת להיות מורה, היתה מעריצת-אלילים של מישפחת קנדי. היא מספרת שוב ושוב את קורות המישפחה, מתארת את רצח בוב ונשואי ז'אקלין. האור הקורן של כוכב הקנדים כבה, וגברה האפלה של תקופת ג'ונסון וניקסון. תקופת קנדי נראית לה כתקופת קאמלוט במחזור.

ספארגר, הומו צעיר, מספר על נתיב-היסטוריים של ההומו הנרדף, על האהבות האומללות, על מעשי-האונס, על ההצגות הפאטיות במועדוני הומואים, על התנגשויות עם המישרטה, עד להתפרקות המישפחה ההומואית שלו. סיפור עצוב.

מארק הוא ילד-של-אמא. צעיר תמים ורגשני, שרצח המונים בוויאטנאם מבלי לאבד את תמימותו. הוא מספר על כך במיכתבים לאמא וביומן הפרטי שלו. סיפור של צעיר אמריקאי אידיאליסט, הרוצח-הקורבן, קרלה רצתה לרשת את מקומה של מארילין מונרו, הכוכב הגדול השני שאורו כבה בשנות ה'60', אלילת-המין שהתאבדה, לפני שנרצח האליל הפוליטי בשנות ה'60' מתת תקופת כוכביה-קולנוע, לא היה עוד צורך באילנות-מין, וקרלה היפה התגלגלת במידרון, כשהיא שוכבת עם מפקים ובוטסים.

ולבסוף רונה, סמל התקופה — ההיסית הניצחית, המפגינה הניצחית, הלוחמת הניצחית, זו שהפגינה למען זכויות הכרשים, זכויות הנשים והשלום בוויאטנאם; שהושלכה לכלא והוכתה על-ידי שוטרים; שהפגינה

מאת

אורי אבנרי

וצעדה והתאהבה והתחנתה והתגרשה, הכל בין הפגנה להפגנה, בייאוש גובר. "צעדנו, צעדנו וצעדנו — ומה השגנו? הפכנו את ג'ון פונדה למפורסמת". מחזה פשוט, לכאורה, ללא זוהר ופאר, אך חודר ללב. דמותה של תקופה שלמה, שכולנו שותפים לה בצורה זו או אחרת.

הקהל, היושב ליד השולחנות, כמווח יר, ושותף יין וכירה בשעת ההצגה, כאילו משי-תתג בה בעצמו. חווייה מרגשת, המראה עך כמה יכול התיאטרון להיות רלוונטי, להתמוג עם החיים, להשתלב בציבור.

שמעתי שיעקב אגמון עומד להפיק את ההצגה ב-ארץ, במועדון. יהיה מעניין לראות במה תבחר גילה אלמגור: האם תהיה אלילת-מין נכזבת, או ביטניקית?

צייצי כי יציג

הפגישה המעניינת ביותר שלי, במשך עשרת ימי שהותי באירופה, לא היתה עם פלסטני או ישראלי. היא לא נערכה ברחוב או בתיאטרון. עברתי ביוסקר ליד אנם קטן בגני-החיות של פראנקפורט, העפתי מבט כמים הצוננים, ולפתע ראיתי שתי עיניים גדולות של כלב, שהכיתו כי מתוך המים בהקעה של ירירות חמה. עצרתי והחזרתי מבט.

עבר זמן עד שהבחנתי כי העיניים שייכות לגוף ענק, שאורכו כשלושה מטרים, שצף מתחת לפני ה-מים. השלט ליד האגם לימד את שני פיליהים — קייית שלא נתקלתי בה עד כה. מצדי, היתה זאת אהבה ממבט ראשון.

פיליהים הוא כלבים ענקי, הנקרא כך בשל ממדיו וגם בשל אפו, המתנפח בשעת רוגזה או סכנה כחדק קטן של פיל. כמו שאר כלביהים, זהו יונק חחי בעיקר במים, כשארבע רגליו מותאמות לצורכי השחייה. כל כמה דקות הוא עולה לפני המים, כדי לנשום. מעולם לא ראיתי חייה בעלת-עיניים נהדרות יותר